

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/176/2016
Identifikačné číslo spisu: 3811216328
Dátum vydania rozhodnutia: 29.06.2017
Meno a priezvisko: JUDr. Jozef Kolcun
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2017:3811216328.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ I. A., bývajúceho v K. a 2/ F. A., bývajúcej v K., proti žalovanej Z. Z., bývajúcej v K., právne zastúpenej A3 advokátskou kanceláriou, s.r.o., sídliacou v Trenčíne, Partizánska 25, o vrátenie daru, vedenom na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 9 C 154/2011, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne zo 17. februára 2016 sp. zn. 17 Co 113/2015 a proti uzneseniu Krajského súdu v Trenčíne zo 17. februára 2016 sp. zn. 17 Co 119/2015, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Trenčíne zo 17. februára 2016 sp. zn. 17 Co 113/2015, z r u š u j e uznesenie Krajského súdu v Trenčíne zo 17. februára 2016 sp. zn. 17 Co 119/2015 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prievidza (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom (v poradí druhým) zo 4. septembra 2014 č. k. 9 C 154/2011-216 (ďalej aj „rozhodnutie súdu prvej inštancie“ alebo „rozsudok okresného súdu“) zamietol návrh žalobcov, ktorí žiadali vydať spoluvlastnícky podiel vo veľkosti 1/2 na nehnuteľnostiach zapísaných na LV č. XXX v k. ú. I., a to na parcele č. XX, zastavané plochy a nádvoria o výmere 337 m², na parcele č. XX, záhrady o výmere 273 m² a na rodinnom dome súpisné č. XXX, nachádzajúcom sa na parc. č. XX (nehnuteľnosti). Rozhodol tak o ich návrhu, ktorým sa domáhali ako darcovia na základe § 630 Občianskeho zákonníka titulom vrátenia daru od žalovanej ako obdarovanej, z dôvodu jej správania sa voči žalobcom, ktoré malo byť v hrubom rozpore z dobrými mravmi. Skutkové závery nenaplnili pojem hrubého porušenia dobrých mravov, a teda okresný súd predmetný návrh žalobcov na vydanie spoluvlastníckeho podielu ako neopodstatnený zamietol. O trovách konania rozhodol okresný súd podľa § 142 ods. 1 v spojení s § 150 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len „O.s.p.“). Žalobcovia boli povinní spoločne a nerozdielne nahradiť žalovanej trovy konania v sume 99,50 € do rúk právnej zástupkyne v lehote 15 dní od právoplatnosti rozsudku. Úspešnej žalovanej teda priznal len náhradu súdnych poplatkov, pretože zaplatenie plnej uplatnenej náhrady trov konania vo výške 5 695,30 € by existenčne ohrozilo žalobcov, a teda boli splnené dôvody hodné osobitého zreteľa. Okresný súd následne uznesením z 1. decembra 2014 č. k. 9 C 154/2011-236 (ďalej aj „uznesenie okresného súdu“) zamietol

aj návrh žalovanej na opravu výroku a odôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie (rozsudok č. k. 9 C 154/2011-216) týkajúceho sa trov konania, nakoľko neboli splnené podmienky p r e vykonanie požadovanej opravy výroku a odôvodnenia rozsudku vo veci samej.

2. Krajský súd v Trenčíne (ďalej aj „odvolací súd“ alebo „krajský súd“), rozhodujúci o odvolaní žalobcov a aj žalovanej proti rozsudku súdu prvej inštancie rozsudkom zo 17. februára 2016 č. k. 17 Co 113/2015-257 rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku vo veci samej potvrdil a vo výroku o trovách konania zmenil tak, že žalobcovia boli povinní spoločne a nerozdielne zaplatiť žalovanej náhradu trov konania v sume 1 133,30 € do 60 dní od právoplatnosti rozhodnutia k rukám jej právnej zástupkyne a zároveň aj spoločne a nerozdielne zaplatiť žalovanej trovy odvolacieho konania v sume 149,85 €, pozostávajúcej z trov právneho zastúpenia, do 60 dní od právoplatnosti rozhodnutia takisto k rukám právnej zástupkyne žalovanej. Potvrdenie rozhodnutia súdu prvej inštancie vo veci samej krajský súd odôvodnil tým, že okresný súd sa pri svojom rozhodovaní dôsledne riadil právnym názorom odvolacieho súdu vyjadreným v predchádzajúcom zrušujúcom rozhodnutí, a teda nedošlo k naplneniu odvolacieho dôvodu spočívajúceho v nesprávnom právnom posúdení. Krajský súd k námietke nevykonania dôkazu nimi navrhnutému uviedol, že súd nie je nijakým spôsobom oprávnený uložiť účastníkovi konania povinnosť ustanoviť sa na súdom nariadený výsluch a vypovedať a k jeho výpovedi ho nejako nútiť. Na rozdiel od výpovede svedka totiž nemá súd žiadne prostriedky, ktorými by účastníka k výpovedi primäl. Pochybením okresného súdu napokon nemôže byť ani prípadné opomenutie vyjadrenia k odvolaniu zo strany krajského súdu pri rozhodovaní o odvolaní proti prvému rozsudku súdu prvej inštancie, ktoré žalobcovia takisto namietali. Proti danému potvrdzujúcemu rozsudku súdu prvej inštancie podala odvolanie aj žalovaná, ktorá namietala výrok okresného súdu upravujúci trovy konania. Žiadala, aby odvolací súd výrok o trovách konania zmenil, tak že jej budú priznané v plnom rozsahu, tak ako si ich uplatnila, pretože podľa jej tvrdenia nie sú splnené dôvody osobitného zreteľa. Namietala, že okresný súd vyhlásil rozsudok vo výroku o trovách konania tak, že tieto žalovanej priznal vo výške, ktorá bude vyčíslená v písomnom vyhotovení rozhodnutia, nemohol písomné vyhotovenie podľa jej tvrdenia založiť na použití ustanovenia § 150 O.s.p., keď o tomto ustanovení nebola pri vyhlásení rozsudku zmienka. Žalovaná považovala za neúnosné, aby účastník neniesol žiadnu zodpovednosť za výsledok sporu. Odvolacím súdom bolo žalovanej v časti upravujúcej trovy konania z časti vyhovené, a to v rozsahu 20 % z celej uplatnenej výšky trov konania. Krajský súd zároveň uznesením zo 17. februára 2016 č. k. 17 Co 119/2015-261 potvrdil uznesenie okresného súdu z 1. decembra 2014 č. k. 9 C 154/2011-236, ktorým bol zamietnutý návrh žalovanej na opravu písomného vyhotovenia rozhodnutia súdu prvej inštancie vo výroku o trovách konania, odôvodnený taktiež tým, že písomné vyhotovenie rozsudku je v rozpore s rozsudkom vyhláseným na pojednávaní, pretože na pojednávaní bolo o trovách konania rozhodnuté podľa § 142 O.s.p. a žalovanej bola priznaná náhrada trov vo výške aká bude vyčíslená v písomnom vyhotovení rozsudku, no v písomnom vyhotovení rozsudku nebola náhrada trov konania žalovanej priznaná v celom rozsahu z dôvodu použitia ustanovenia § 150 O.s.p. Krajský súd mal za to, že takéto uznesenie okresného súdu bolo vecne správne posúdené podľa § 164 O.s.p., kde došlo ku konštatovaniu, že niet dôvodu na opravu chyby v písaní, pretože písomné vyhotovenie rozsudku bolo navyiac špecifikované iba o výšku náhrady trov konania, ktorý postup zodpovedá ustanoveniam O.s.p. Dôvody použitia ustanovenia § 150 ods. 1 O.s.p. boli v odôvodnení rozsudku riadne odôvodnené.

3. Proti rozhodnutiam odvolacieho súdu žalovaná (ďalej aj „dovolateľka“) podala dovolanie a to proti rozsudku krajského súdu v pozmeňujúcej časti týkajúcej sa trov konania a proti potvrdzujúcemu uzneseniu krajského súdu v celom jeho rozsahu. Navrhla napadnuté rozhodnutia zrušiť alebo zmeniť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnila dovolacími dôvodmi podľa § 241 ods. 2 písm. a/ a c/ O.s.p. a dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 ods. 1 písm. g/ O.s.p. Krajský súd dňa 17.2.2016, teda v ten deň, kedy boli vydané oba sporné rozhodnutia, rozhodoval o odvolaniach v senáte zloženom okrem iných aj z JUDr. A. Z., napriek tomu, že bola uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) sp. zn. 7 Nc 55/2013 zo dňa 29.10.2013 vylúčená z rozhodovania v odvolacom konaní o tejto veci vedenej pod sp. zn. 9 C 154/2011. Na základe uvedeného je zrejmé, že o obidvoch odvolaniach nerozhodoval nestranný, ale zaujatý súd. Žalovaná ďalej napadla predmetné rozhodnutia z dôvodu nesúhlasu so stanovenou výškou náhrady trov konania. Dovolateľka má za to, že keďže spor ona sama nezavinila a mala vo veci plný úspech, tak jej má byť priznaná náhrada trov konania v plnej uplatnenej výške.

Krajský súd nebral vyjadrenia žalovanej vôbec do úvahy a aplikácia ustanovenia § 150 ods. 1 O.s.p. je absolútne vylúčená pri procesnom neúspechu účastníka, podávajúceho tzv. šikanóznou žalobu s nevykonateľným petítom, čo bol podľa jej tvrdenia tento prípad. Na základe uvedeného malo byť teda vyhovené aj návrhu na vydanie opravného uznesenia, kde mala byť správne určená výška trov konania aj jej návrhu na priznanie celej výšky trov konania.

4. Žalobcovia sa k dovolaniu žalovanej nevyjadrili.

5. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 Civilného sporového poriadku, zákon č. 160/2015 Z.z. (ďalej len „CSP“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, platí, že ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá CSP (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

6. Zohľadňujúc vzájomnú súvzťažnosť ustanovení § 470 ods. 1 CSP a § 470 ods. 2 CSP dovolací súd konštatuje, že nová právna úprava vychádza síce z princípu okamžitej aplikability procesnoprávných noriem (viď § 470 ods. 1 CSP), rešpektuje ale procesný účinok dovolaní podaných do 30. júna 2016, ktorý zostal zachovaný aj po 30. júni 2016 (viď § 470 ods. 2 CSP). V dôsledku toho platí, že ustanovenia novej, od 1. júla 2016 účinnej právnej úpravy o dovolaní a dovolacom konaní, sa v prípade týchto dovolaní nemôže uplatniť v plnom rozsahu hneď od uvedeného dňa v celej šírke a so všetkými dôsledkami. Úplná aplikabilita týchto ustanovení novej právnej úpravy sa uplatní až pri dovolaniach podaných od uvedeného dňa. Opačný záver by bol porušením právnej istoty a legitímnych očakávaní strán, lebo ten, kto konal na základe dôvery v platný a účinný zákon, nemôže byť vo svojej dôvere k nemu sklamaný (viď tiež závery prijaté v rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 36/1995).

7. Majúc na zreteli uvedené (bod 6.) najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolaním napadnuté rozhodnutia odvolacieho súdu treba zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP).

8. Podľa právneho stavu účinného do 30. júna 2016 bolo dovolaním možné napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (§ 236 ods. 1 O.s.p.). Dôvody prípustnosti dovolania proti rozsudku vymedzoval § 238 O.s.p. a proti uzneseniu § 239 O.s.p. Dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu tiež vtedy, ak v konaní došlo k závažnejším procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p.

9. V danom prípade je dovolaním napadnutý pozmeňujúci výrok rozsudku ohľadom trov konania a potvrdzujúce uznesenie odvolacieho súdu, proti ktorým ustanovenia § 238 a § 239 O.s.p. ale dovolanie nepripúšťali. Žalovanou sledovaný účel podania dovolania by preto nastal len vtedy, ak v konaní došlo k niektorým z procesných väd uvedených v ustanovení § 237 ods. 1 O.s.p.

10. Žalovaná v dovolaní tvrdí, okrem iného, vadu podľa nej spočívajúcu v tom, že o sporných rozhodnutiach rozhodol vylúčený sudca. Podľa obsahu ide o námietku vady konania podľa § 237 ods. 1 písm. g/ O.s.p. (rozhodol vylúčený sudca). Dovolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že žalovaná vytýka túto vadu opodstatnene.

11. Podľa § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p. platí, že dovolací súd je povinný z úradnej moci okrem iného prihliadnuť na vady uvedené v § 237 O.s.p. Dovolací súd zisťoval preto predtým než vec preskúmal z dôvodov, z ktorých dovolateľka napadla rozhodnutie odvolacieho súdu po vecnej stránke, či v konaní nedošlo k vadám v tomto zákonom ustanovení uvedeným. Dôraz pritom kládol na skúmanie tej vady, ktorú dovolateľka v dovolaní výslovne namietala. Dospel pritom k záveru, že konanie a rozhodnutie odvolacieho súdu trpí vadou podľa § 237 písm. g/ O.s.p., lebo vo veci rozhodoval vylúčený sudca.

12. Základné právo na prejednanie a rozhodnutie veci nestranným súdom (čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky) je v občianskom súdnom konaní

zabezpečené inštitútom vylúčenia sudcu z jej ďalšieho prejednávania a rozhodnutia (§ 14 až § 16 O.s.p.).

13. Podľa § 14 ods. 1 O.s.p. sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

14. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednávaniu vecí, k nezaujatému prístupu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočností, ktorá je z hľadiska vylúčenia sudcu požadovaná za právne relevantnú. Je ňou existencia určitého právne významného vzťahu sudcu a to : 1/ k veci (o taký vzťah ide napríklad vtedy keď sudca má osobný záujem na určitom výsledku konania), 2/ k účastníkom konania (o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného alebo osobného vzťahu), 3/ k zástupcom účastníkov (založený na pomere vykazujúcim znaky vzťahu uvedeného pod bodom 2.).

15. Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanej veci alebo taký jeho osobný vzťah k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom, ktorý by pri všetkej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na vec a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia. Obsahom práva na prejednanie vecí pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania vecí pre zaujatosť. Vzhľadom na to, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 14 ods. 1 O.s.p. predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky) treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno skutočne iba výnimočne a z naozaj závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo.

16. Prax súdov akceptuje skutočný zmysel práva na zákonného sudcu ako procesnej garancie, ktorej porušenie sa môže a musí preskúmať aj v mimoinštančných aj v opravných konaniach. Relevanciu nesprávneho obsadenia súdu ako dovolacieho dôvodu podľa § 237 ods. 1 písm. g/ O.s.p. potvrdil aj najvyšší súd, ktorý v uznesení sp. zn. 4 Cdo 1/98 z 28. januára 1998 (Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu, rok 1999, č. 99) naznačil nevyhnutnosť skúmania správneho obsadenia súdu aj z hľadiska zákonného sudcu (podobne aj uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Obdo 13/2001 z 18. marca 2002).

17. Podľa ustanovenia § 237 písm. g/ O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Podľa § 14 ods. 2 prvá veta O.s.p. na súde vyššieho stupňa sú vylúčení i sudcovia, ktorí rozhodovali vec na súde nižšieho stupňa, a naopak. V zmysle citovaného ustanovenia § 237 písm. g/ O.s.p. dôvodom prípustnosti dovolania je aj to, že vo veci rozhodoval vylúčený sudca. Rozhodovanie vylúčeným sudcom je vadou konania majúcou za následok jeho zmätočnosť. Citované ustanovenie § 14 ods. 2 veta prvá O.s.p. výslovne označuje za vylúčeného aj sudcu súdu vyššieho stupňa, ktorí rozhodovali vec na súde nižšieho stupňa a naopak. Pre správnu aplikáciu uvedeného ustanovenia však nie je postačujúce vychádzať len z jeho doslovného gramatického výkladu, ale je potrebné rešpektovať i jeho účel a zmysel. Týmto účelom a zmyslom je zabezpečenie spravodlivého inštančného konania, t. j. aby vec bola na základe opravného prostriedku preskúmaná nezávisle na predchádzajúcim rozhodnutí. Preto na súde vyššieho stupňa treba za vylúčeného považovať nielen sudcu, ktorý na súde nižšieho stupňa vo veci rozhodoval, ale aj sudcu, ktorý na súde nižšieho stupňa vo veci pôsobil vo významnom procesnom rozsahu, napr. tak, že vykonával dokazovanie. So zreteľom na zákaz rozhodovania vecí vylúčeným sudcom sa dovolací súd najprv zaoberal dovolacou námietkou o porušení tohto zákazu v odvolacom konaní. Z obsahu spisu dovolací súd zistil, že JUDr. A. Z. bola uznesením najvyššieho súdu z 29. októbra 2013 sp. zn. 7 Nc 55/2013 vylúčená z prejednávania a rozhodovania vecí vedenej pod sp. zn. 17 Co 396/2013 (vec vedená na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 9 C 154/2011) z dôvodu jej priateľského vzťahu k žalovanej. Rozhodovanie vylúčeným sudcom je vadou zakladajúcou nielen prípustnosť, ale zároveň dôvodnosť podaného dovolania, dovolací súd

rozsudok odvolacieho súdu ako aj uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP). So zreteľom na túto skutočnosť považoval za nadbytočné zaoberať sa ďalšími dovolacími námietkami žalovanej.

18. Na základe výsledkov meritórneho dovolacieho prieskumu najvyšší súd uzatvára, že nerešpektovaním pravidla zákonného sudcu došlo v konaní k procesnej vade v zmysle § 237 ods. 1 písm. g/ O.s.p. Váda tejto povahy bola podľa doterajšej právnej úpravy dôvodom, ktorý zakladal nielen prípustnosť dovolania, ale zároveň aj jeho dôvodnosť. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa do 30. júna 2016 ustálila na tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v § 237 ods. 1 O.s.p. dovolaním napadnuté rozhodnutie bolo potrebné zrušiť bez toho, aby sa dovolací súd zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 44/2015, 2 Cdo 111/2014, 3 Cdo 4/2012, 4 Cdo 263/2013, 5 Cdo 241/2013, 6 Cdo 591/2015, 7 Cdo 212/2014, 8 Cdo 137/2015).

19. Dovolací súd z uvedeného dôvodu rozsudok a uznesenie odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 CSP), keďže nápravu nemožno dosiahnuť len zrušením rozhodnutí odvolacieho súdu, a spor mu vrátil na ďalšie konanie.

20. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

21. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.